

Lausunto

13.11.2020

VN/8261/2019
VN/8261/2019-OM-25

Sosiaali- ja terveysministeriö

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi työntekijän eläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi työntekijän eläkelakia (395/2006), yrittäjän eläkelakia (1272/2006), maatalousyrittäjän eläkelakia (1280/2006), merimieseläkelakia (1290/2006), julkisten alojen eläkelakia (81/2016), kansaneläkelakia (1223/2009), takuueläkkeestä annettua lakia (703/2010), eläketukilakia (1531/2016) ja lakia eläkkeensaajan asumistuesta (571/2007).

Keskeisimpinä muutoksina esitysluonnoksessa ehdotetaan työeläkelakien ja kansaneläkelain leskeneläkkeen keston rajaamista määräaikaiseksi siten, että leskeneläkettä maksettaisiin avioliitossa edunjäätäjän kanssa olleelle leskelle 10 vuotta, kuitenkin vähintään siihen asti, kunnes nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista täyttää 18 vuotta. Toisena keskeisenä muutoksena ehdotetaan, että työeläkelakien ja kansaneläkelain mukaiseen leskeneläkkeeseen olisivat jatkossa oikeutettuja myös ne edunjäätäjän kanssa yhteistaloudessa elävät avopuolisot, joilla on edunjäätäjän kanssa yhteinen lapsi. Tätä leskeneläkettä maksetaan, kunnes yhteinen lapsi täyttää 18 vuotta. Lisäksi ehtona on, että yhteistalous on avoparien osalta sillä tavalla vakiintunutta, että yhteistalous on jatkunut vähintään viisi vuotta ennen edunjäätäjän kuolemaa.

Lapseneläkkeen osalta esitysluonnoksessa ehdotetaan työeläkelakien mukaisen lapsen eläkeoikeuden jatkamista nykyistä 18 vuoden ikärajaa kaksi vuotta pidempään eli kunnes lapsi täyttää 20 vuotta. Lisäksi ehdotetaan työeläkelakien mukaisen lapseneläkkeen osalta, että lesken laskennallinen perhe-eläkeosuus maksettaisiin lapseneläkkeenä lapselle, jos leskeneläkkeen saajaa ei ole.

Tausta ja tavoitteet

Perhe-eläkettä maksetaan työeläkelakien ja kansaneläkelain mukaan leskeneläkkeenä ja lapseneläkkeenä. Esitysluonnoksessa kuvataan kattavasti, myös tutkimus- ja tilastotietoa hyödyntäen, kuinka yhteiskunnan perherakenteissa on tapahtunut muutoksia sen jälkeen, kun perhe-eläkejärjestelmä viimeksi kokonaisuudistettiin vuonna 1990. Merkittävimmät muutokset liittyvät perherakenteissa tapahtuviin muutoksiin (avioliittoperheiden määrän pienentyminen

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 7730
+358 9 1606 7730

oikeusministerio@om.fi
oikeusministerio.fi

ja muiden perhetyyppien kasvu, erityisesti avoliitossa elävät puoliset ja heidän lapset) sekä työurissa ja palkoissa tapahtuviin muutoksiin (naisten työssäkäynnin lisääntyminen ja sukupuolten välisen palkkaeron kaventuminen, etenkin nuorempien ikäluokkien osalta). Edellä mainitut muutokset antavat esitysluonnoksen mukaan aihetta arvioida uudelleen perhe-eläkejärjestelmää, kun yhä suurempi osa väestöstä yllä mainituista muutoksista johtuen jää joko järjestelmän ulkopuolelle tai heidän tarpeensa erityisesti leskeneläkkeeseen on todennäköisesti vähentynyt. Lisäksi esitysluonnoksessa tuodaan esille myös muutokset leskien elinajan pitenemisessä, mistä johtuen myös leskeneläkkeen kesto on pidentynyt. Kaikkia edellä mainittuja muutoksia on kuvattu yksityiskohtaisesti esitysluonnoksessa (s. 7-14).

Esitysluonnoksen mukaan nyt ehdotettavan sääntelyn tavoitteena on ajanmukaistaa lakisääteisten eläkejärjestelmien perhe-eläketurva vastaamaan yhteiskunnan ja perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Jatkossa perhe-eläkejärjestelmien tavoitteena on ensisijaisesti turvata edunjäätäjän kuolemaa seuranneen sopeutumisvaiheen toimeentuloa, eikä niinkään totutun toimeentulon säilyttämistä pysyvästi. Eri kohdissa esitysluonnoksessa painotetaan, että nyt ehdotetun sääntelyn keskeisenä tavoitteena on erityisesti parantaa lasten ja lapsiperheiden asemaa. Lasten perhe-eläkesuojan parantaminen sekä lasten yhdenvertainen kohtelu syntyperästä ja perhetaustasta huolimatta oli keskeisenä tavoitteena myös 1990-luvun uudistuksessa (s. 13). Vaikka yhtenä tavoitteena mainitaan työeläkejärjestelmän rahoituksellinen kestävyys, niin oikeusministeriö pitää perusoikeusnäkökulmasta keskeisenä, että nyt ehdotettuja muutoksia ei kuitenkaan perustella pelkästään taloudellisilla syillä (PeVL 6/2016 vp, s. 4-6).

Oikeusministeriö katsoo, että lähtökohtaisesti ehdotettavalla sääntelyllä on esitysluonnoksessa osoitettu perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävät syyt, joita voidaan pitää perusteltuna niiden taustalla olevat rakenteelliset muutokset huomioiden.

Keskeiset muutokset

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset liittyvät leskeneläkkeen keston määräaikaisuuteen, leskeneläkkeen soveltamisalan laajentamiseen sekä työeläkelakien mukaisen lapsen eläkeoikeuden pidentämiseen. Edellä mainitut muutokset ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 6 §:n (yhdenvertaisuus), 15 §:n (omaisuuden suoja) ja 19 §:n (oikeus sosiaaliturvaan) kannalta.

Leskeneläkkeen määräaikaisuus

Nykyisessä työeläkejärjestelmässä leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on solminut avioliiton edunjäätäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja leskellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjäätäjän kanssa. Jos yhteistä lasta ei ole ollut, leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen vain, jos avioliitto on solmittu ennen kuin leski on täyttänyt 50 vuotta ja edunjäätäjä 65 vuotta, avioliitto on jatkunut vähintään viisi vuotta ja leski on edunjäätäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta tai saanut työkyvyttömyyseläkettä, joka on jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan. Tietyissä tilanteissa myös edunjäätäjän entisellä puolisoilla voi olla oikeus leskeneläkkeeseen. Nykyisten työeläkelakien mukainen leskeneläke myönnetään yleensä toistaiseksi, vaikkakin leskeneläke voi lakata, jos leski solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana. Kansaneläkelain mukainen perhe-eläke poikkeaa tietyiltä osin työeläkejärjestelmästä. Kansaneläkelain mukaista leskeneläkettä voidaan maksaa alle 65-vuotiaalle leskelle.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan työeläkelakien ja kansaneläkelain leskeneläkkeen keston rajaamista siten, että sitä maksettaisiin avioliitossa edunjäntäjän kanssa olleelle leskelle 10 vuotta, kuitenkin vähintään siihen asti, kun nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista täyttää 18 vuotta (1. lakiehdotuksen 60 § 1 momentti, 2. lakiehdotuksen 57 §:n 1 momentti, 4. lakiehdotuksen 60 §:n 1 momentti, 5. lakiehdotuksen 78 §:n 1 momentti, 6. lakiehdotuksen 37 §:n 1 momentin 1 kohta). Edellä mainittuja leskeneläkkeen keston rajaamista koskevia muutoksia sovellettaisiin kuitenkin vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin leskiin, jos edunjäntäjä kuolee ehdotettujen lakien tultua voimaan.

Perustuslakivaliokunnan käytäntö koskien eläkkeitä on jokseenkin vakiintunutta. Eläkkeiden omaisuudensuoja pohjautuu valiokunnan käytännön mukaan ajatukseen siitä, että tietty ansiosidonnainen etuus, ennen kaikkea oikeus työeläkkeeseen, ansaitaan palvelussuhteen kestäessä. Tällä tavoin ansaittavaa mutta vasta myöhemmin maksettavaa etuutta pidetään työsuorituksen vastikkeena osana (PeVL 41/2013 vp, s. 2, PeVL 30/2005 vp, s. 2, PeVL 60/2002 vp, s. 2/ ja PeVL 9/1999 vp, s. 2/). Perustuslakivaliokunta on todennut eläkeoikeuksien perustuslainsuojassa olevan kysymys nimenomaan ansaituksi katsotun konkreettisen taloudellisen edun, ei sen sijaan esimerkiksi tietyn voimassa olevan eläkejärjestelmän, suojaamisesta (PeVL 5/2015 vp, s. 2). Vanhemmassa käytännössään perustuslakivaliokunta on todennut nimenomaan, että mm. perhe-eläkkeessä ei ole samalla tavoin kysymys henkilön itselleen ansaitsemasta konkreettisesta taloudellisesta edusta kuin vanhuuseläkkeessä. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, että eläkelajeja koskevan vapaaehtoisen lisäeläketurvan taannehtivasta heikentämisestä voitaisiin säätää tavallisessa laissa täysin vapaasti vaan myös perhe-eläkeoikeuden heikentämismahdollisuuksia tavallisella lailla tuli erikseen arvioida. Merkityksellistä oli eläkeoikeuden kohtuullisena säilymisen vaatimus (PeVL 22/1995 vp, s. 2).

Tavallisella lailla järjestettäviin, jollei jostakin erityisestä syystä muuta johdu, ovat kuuluneet muun muassa säännökset eläkeistä, eläkkeen kertymisestä ja eläkkeiden tavoitetasosta. Tällainen erityinen syy on katsottu voivan muodostua lähinnä siitä, että eläkejärjestelyn muutokset toteutetaan tavalla, joka joltain osin saisi aikaan ansaittuina pidettävien eläke-etujen kohtuuttoman heikentymisen (PeVL 41/2013 vp, s. 2—3, PeVL 30/2005 vp, s. 2 ja PeVL 60/2002 vp, s. 2). Tältä osin keskeistä on perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan myös sillä, onko eläkejärjestelmän muutokset esitetty toteutettaviksi monilta osin asteittain, jolloin voidaan pyrkiä pehmentämään muutosten vaikutuksia erityisesti lähitulevaisuudessa eläkeiän saavuttaville henkilöille. Tätä on valiokunnan mielestä voitu pitää osoituksena suojata valtiosääntöoikeudellisesti merkittävällä tavalla tällaisien ikäryhmien oikeutettuja odotuksia, joita vähän aikaa ennen eläketapahtumaa toteutettavat eläkejärjestelmien ennakoimattomat muutokset voisivat muutoin horjuttaa (PeVL 5/2015 vp, s. 2, PeVL 30/2005 vp, s. 2 ja PeVL 60/2002 vp, s. 2). Edellä mainitulla on merkitystä myös perustuslain 19 §:n 2 momentin tulkinnassa, jonka osalta perustuslain esityöt ja perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että perustoimeentuloturvasta huolehtiminen edellyttää sosiaaliturvajärjestelmien laatimista siten kattaviksi, ettei niiden ulkopuolelle jää väliinputoajaryhmiä (PeVL 30/2005 vp, s. 2, PeVL 60/2002 vp, s. 3, PeVL 9/1999 vp, s. 3—4).

Nyt ehdotettujen muutosten erilaisia vaikutuksia on arvioitu kattavasti esitysluonnoksessa. Ensinnäkin todetaan, että muutokset eivät koskisi nyt maksussa olevia leskeneläkkeitä tai ennen vuotta 1975 syntyneitä leskiä, eivätkä myöskään vuonna 1975 tai tämän jälkeen syntyneitä leskiä, jos edunjäntäjä on menehtynyt ennen lakien voimaantuloa (s. 17). Vaikka esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa viitataan perustuslakivaliokunnan vanhaan

käytäntöön siitä, että puolison perhe-eläkeoikeudella ei olisi varallisuusarvoa ennen eläketapahtumaa (PeVL 21/1989 vp, s. 2), niin yllä olevasta valiokunnan uudemmasta käytännöstä käy ilmi, että eri eläkejärjestelmien heikentäminen tavallisella lailla ei ole täysin vapaata. Huomiota kiinnitetään tietyltä osin myös oikeutettuihin odotuksiin, joita ei voida vähän ennen eläketapahtumaa tehtävillä muutoksilla kohtuuttomasti heikentää. Voidaan katsoa, että nyt ehdotetut voimaantulosäännökset ovat linjassa perustuslakivaliokunnan edellä mainitun käytännön kanssa siten, että muutokset toteutetaan tältä osin asteittain, eivätkä ne vaikuta jo nyt maksettaviin eläke-etuihin. Tämä on myös linjassa esitysluonnoksessa esitettyjen perustelujen kanssa siitä, että leskeneläkkeen yhteiskunnallinen vaikutus todennäköisesti vähenee nimenomaan nuorempien sukupolvien osalta jo aiemmin tässäkin lausunnossa mainittujen yhteiskunnan ja perheiden rakenteissa tapahtuvien muutosten vuoksi.

Lisäksi esitysluonnoksessa erikseen todetaan, että leskeneläkkeen muuttamisella määräaikaiseksi ei olisi vaikutusta lapsiperheiden toimeentuloon, koska leskeneläkettä maksettaisiin myös ehdotettujen muutosten perusteella vähintään siihen saakka, kunnes nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta (s. 17). Tätä on sinänsä pidettävä perusteltuna, koska perustuslain 19 §:n 2 momentissa nimenomaan säädetään oikeudesta perustoimeentulon turvaan mm. huoltajan menetyksen perusteella ja lisäksi saman pykälän 3 momentissa todetaan, että julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Lopuksi esitysluonnoksessa on pyritty kartoittamaan se leskien henkilöryhmä, joiden toimeentuloon vaikutukset eniten kohdistuisivat sekä lisäksi yksityiskohtaisesti pohdittu nyt ehdotettujen muutosten vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon, koska muutosten tosiasialliset vaikutukset kohdistuvat enemmän naisiin heidän korkeamman elinikänsä samoin kuin usein pienemmän eläkkeensä vuoksi (s. 20-21 ja 23-26). Oikeusministeriö pitää myönteisenä edellä mainittujen vaikutusten yksityiskohtaista selvittämistä. Tältä osin merkityksellistä on, että perustuslain 19 §:n 2 momentin perusteella ei synny eri sääntelyiden muutoksesta ns. väliinpuotoajaryhmiä, joiden oikeus perustoimeentulon turvaan vaarantuisi mm. vanhuuden aikana. Toisaalta kuten esitysluonnoksessa asianmukaisesti todetaan, niin leskeneläke ei välttämättä ole tarkoituksenmukainen keino eri sukupuolten eläke-erojen tasoittamiseen, koska suuri osa eri perhetyypeissä elävistä naisista sekä yksinelävät naiset jäävät sääntelyn ulkopuolelle (s. 25). Tältä osin nyt ehdotettujen muutosten vaikutuksia eri henkilöryhmiin on hyvä seurata tämän lain toimeenpanossa, mutta laajempien sukupuolten välisten eläke-erojen arvioinnissa tulisi myös huomioida ne ryhmät, jotka jäävät kokonaan leskeneläkesääntelyn ulkopuolelle.

Oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa määräaikaisuutta koskevasta sääntelystä muuta kuin, että säännöskohtaisissa perusteluissa ei ole tarkemmin perusteltu 10 vuoden määräaikaa. Jonkin verran näitä perusteluja on avattu muualla esitysluonnoksessa, mutta olisi hyvä, että määräajan rajaamista 10 vuoteen avattaisiin myös itse pykälän perusteluissa.

Leskeneläkkeen maksaminen yhteistaloudessa oleville

Toinen merkittävä uudistus liittyen leskeneläkkeeseen koskee sen soveltamisalan laajentamista siten, että työeläkelakien ja kansaneläkelain leskeneläkkeeseen olisivat oikeutettuja jatkossa myös yhteistaloudessa edunjäätäjän kanssa elävät avopuolisot, joilla on edunjäätäjän kanssa yhteinen alaikäinen lapsi, joka asui edunjäätäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Lisäksi edellytyksenä on, että avopuoliso on muuttanut asumaan yhteistalouteen edunjäätäjän kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt 65 vuotta ja että yhteistalous on edunjäätäjän kuollessa jatkunut

vähintään viisi vuotta. Edunjättäjällä tai leskellä ei kuitenkaan tarkoiteta sellaista henkilöä, joka on samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuvan puolison kanssa (1. lakiehdotuksen 55 §:n 1 momentin 2 kohta, 2. lakiehdotuksen 52 §:n 1 momentin 2 kohta, 3. lakiehdotuksen 61 §:n 1 momentin 2 kohta, 4. lakiehdotuksen 55 §:n 1 momentin 2 kohta, 5. lakiehdotuksen 65 §:n 1 momentin 2 kohta, 6. lakiehdotuksen 26 §:n 1 momentin 2 kohta).

Esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa avataan avopuolison ja avoliiton määritelmää ja todetaan, että se on suppeampi kuin avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetun lain (26/2011) 3 §:ssä säädetty määritelmä. Tätä eroavaisuutta perustellaan lakien erilaisilla tarkoituksilla. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että perhe-eläkkeellä pyritään turvaamaan perheen toimeentuloa perhehuoltajan kuoltua ja avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetulla lailla puolestaan pyritään edistämään oikeudenmukaisen lopputuloksen toteutumista avoliiton päättyessä tehtävässä omaisuuden erottelussa. Avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetulla lailla ei pyritä rinnastamaan avopuolisoita aviopuolisoihin eikä tähän pyritä myöskään ulottamalla perhe-eläkeoikeus tiettyihin yhteistaloustilanteisiin. Lisäksi perusteluissa mainitaan, että avioliiton solmimatta jättämisellä avopuolisot saattavat nimenomaan haluta välttää avioliittoon liittyvät oikeusvaikutukset (s. 34). Esitysluonnoksen 5.1.2 kohdassa esitellään myös vaihtoehtoinen malli B, jossa leskeneläkeoikeus koskisi myös lapsettomia avoliittoja, mutta mallia ei pidetty tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon tavoite kohdentaa eläke-etuuksia erityisesti lapsiperheille ja toisaalta erityisesti työeläkejärjestelmän rahoituksellisen kestävyuden turvaaminen (s. 29 ja 31).

Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa pohditaan nyt ehdotettavan sääntelyn suhdetta perustuslain 6 §:ään. Tältä osin todetaan, että huolimatta sääntelyn ulottamisesta koskemaan tietyn edellytyksin myös yhteistaloudessa eläviä puolisoita, niin avioliitossa ja yhteistaloudessa eläneiden puolisoitten eläkeoikeuksien välillä olisi jatkossa myös eroja. Nämä erot katsotaan kuitenkin hyväksyttäväksi yhdenvertaisuussääntelyn näkökulmasta, koska leskeneläkkeen ensisijainen tarkoitus on tukea edunjättäjän lasten elatusta ja toisaalta, toisin kuin yhteistalouteen, avioliittoon kuuluu puolisoitten välinen elatusvelvollisuus (s. 46).

Yhteistaloudessa elävän puolison asema leskeneläkkeen osalta eroaa avioliitossa olevasta puolisoista erityisesti kolmella eri tavalla: 1) lapsettomalla yhteistaloudessa elävällä puolisoilla ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen toisin kuin aviopuolisolla mm. työntekijän eläkelain 55 §:n 2 momentissa mainittujen edellytysten täytyessä, 2) yhteistaloudessa elävällä avoparilla on oikeus leskeneläkkeeseen vain, jos heillä on yhteinen, samassa taloudessa asuva alle 18-vuotias lapsi, toisin kuin avioliitossa, jossa vastaavaa ikärajaa ei yhteiselle lapselle ole ja 3) yhteistaloudessa elävällä avoparilla, jolla on yhteinen alle 18-lapsi on oikeus leskeneläkkeeseen vain, jos yhteistalous on jatkunut yhtenäisesti vähintään 5 vuotta.

Oikeusministeriö pitää myönteisenä ja esitysluonnoksessa esitettyjen perusteiden nojalla myös tarpeellisena sitä, että perherakenteiden muuttuessa kiinnitetään huomiota myös yhteistaloudessa olevien puolisoitten ja heidän lastensa yhdenmukaiseen asemaan niissä tilanteissa, joissa on tarkoitus korvata sitä tulonmenetystä, joka aiheutuu edunjättäjän kuoleman vuoksi. Vaikka esityksessä on tuotu esille sinänsä asianmukaisia perusteita avioliitossa olevien parien ja yhteistaloudessa olevien avoparien erilaisella kohtelulla, niin oikeusministeriö kiinnittää valmistelevan ministeriön huomiota siihen, että miltä osin sääntely kokonaisuudessa muodostuu yhdenvertaisuussääntelyn osalta hyväksyttäväksi, mitä tulee erityisesti yhteistaloudessa elävien lapsiperheiden asemaan verrattuna avioliitossa oleviin lapsiperheisiin. Koska esimerkiksi yhteistaloudessa elävien

puolisoiden edellytetään asuvan yhdessä yhtäjaksoisesti vähintään viisi vuotta, kohdistuu tämä sääntely eri tavalla niihin alaikäisiin lapsiin, joissa leski jää ilman leskeneläkettä, mikäli edellä mainittu yhtäjaksoinen viiden vuoden määräaika asumisesta ei ole täyttynyt. Muun muassa tätä eroa ja sen hyväksyttävyyttä ei ole tarkemmin tarkasteltu tai perusteltu perustuslain 6 §:n ja 19 §:n kannalta.

Lasten eläkeoikeuden pidentäminen

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi sääntelyä siten, että lapsen eläkeoikeus jatkuisi voimassa olevaa lakia kaksi vuotta pidempään eli lapseneläkkeeseen olisi jatkossa oikeus edunjäntäjän kuollessa alle 20-vuotiaalla lapsella (1. lakiehdotuksen 56 §:n 1 momentti, 2. lakiehdotuksen 53 §:n 1 momentti, 3. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentti, 4. lakiehdotuksen 56 §:n 1 momentti, 5. lakiehdotuksen 67 §:n 1 momentti). Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pidempi maksuaika koskisi kaikkia lapseneläkkeitä eli sitä ei olisi sidottu muihin edellytyksiin, esimerkiksi päätoimiseen opiskeluun, kuten KEL:n mukaisessa lapseneläkkeessä (s. 36). Kansaneläkelain 40 §:n 1 momentin mukaan oikeus lapseneläkkeeseen on edunjäntäjän alle 18-vuotiaalla lapsella ja alle 21-vuotiaalla päätoimisesti opiskelevalla lapsella.

Oikeusministeriö pitää edellä mainittua uudistusta kannatettavana ja se on linjassa jo yllä mainittujen perusoikeusnäkemysten sekä esitysluonnoksessa mainittujen perusteluiden ja tavoitteiden kanssa. Osittain ero työeläkejärjestelmien ja kansaneläkejärjestelmän osalta jää epäselväksi nyt ehdotettujen muutosten osalta, koska työeläkelakien perusteella lapsi voi saada lapseneläkettä ilman mitään ehtoja 20 ikävuoteen asti, kun taas kansaneläkelain mukaan lapseneläkettä voi saada yhden vuoden pidempään, mutta vain päätoimisesti opiskelevat lapset. Tätä eroa olisi hyvä selventää jatkovalmistelussa.

Muut huomiot

Säätämisyjärjestysperusteluissa todetaan, että Euroopan ihmisoikeussopimus ei sisällä mainintaa yhdenvertaisuudesta lain edessä, omaisuuden suojusta tai oikeudesta perustoimeentulon turvaan (s. 46). Omaisuuden suoja kuuluu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1. lisäpöytäkirjan 1 artiklan alaan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla yhdessä 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan kanssa suojaa laaja-alaisesti myös yhdenvertaisuutta ja kaikkinaisen syrjinnän kieltoa. Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimus myös välillisesti suojaa osin sosiaalisia oikeuksia ja näitä oikeuksia suojataan Euroopan neuvoston Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa.

Oikeusministeriö ehdottaa edellä mainitun kirjauksen poistamista perusteluista tai sen täydentämistä vastaamaan oikeustilaa paremmin.

Osastopäällikkö

Johanna Suurpää

Lainsäädäntöneuvos

Mira Turpeinen

Vastaanottajat